

Toivomusaloite 254

Urpilainen ym.: Valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Eduskunnalle

Peruspalvelujen järjestäminen on Suomessa muiden pohjoismaiden tapaan ensisijaisesti kuntasektorin vastuulla. Kuntien menot ovatkin tästä syystä kasvaneet voimakkaasti. Kuntien ja kuntainliittojen menokehitys on koko 1980-luvun ylittänyt kansantuotteen kasvun, mikä on nostanut kuntasektorin osuutta kansantaloudessa.

Julkisen palvelutuotannon ja rahoituksen painopiste on siirtynyt entistä enemmän kuntasektorille. Valtion tehtävänä on ennen muuta toiminnan ohjaus niin, että kunnat ja kuntainliitot mahdollisimman joustavasti voivat rakentaa peruspalvelujärjestelmänsä ja että kansalaisten tasa-arvo ja palvelujen saatavuus varmistetaan.

Nykyinen valtionosuus- ja ohjausjärjestelmä on luonteeltaan menoja automaattisesti lisäävä, sillä se perustuu menojen perusteella maksettavaan valtionrahoitukseen. Valtion siirtomenot kunnille ovatkin nykyisen järjestelmän aikana kasvaneet nopeasti ja muodostavat jo yli neljänneksen kaikista valtion budjettimenoista.

Nykyiseen valtionosuusjärjestelmään liittyy lukuisia joukko erilaisia ohjaus-, suunnittelu- ja seurantamekanismeja, jotka osaltaan ovat tehneet järjestelmästä hallinnollisesti hajanaisen ja työlään.

Kun peruspalvelujärjestelmät koko maassa lähestulkoon on luotu, on nyt tarpeen uudistaa valtion kuntiin suuntautuva ohjaus- ja rahoitusjärjestelmä. Julkisen talouden liikkumavaran kaventuessa ja kilpailun kiristyessä myös palvelusektorilla tarvitaan julkisten palvelujen kil-

pailukyvyn varmistamiseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamista.

Tavoitteena uudella valtionosuusjärjestelmällä tulee olla:

— laskennallinen, kunnan rakennetekijöihin perustuva valtionosuus;

— joustava, yksinkertainen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä;

— kustannusten jaon säilyminen nykyisellään valtion ja kuntien kesken.

Valtionosuusuudistuksen yhteydessä tulee myös tarkastella kuntiin suunnattua norminantoa. Tarpeettomat tulee karsia, jotta palvelutuotannon järjestäminen voi tapahtua joustavasti ja kunnan omat erityisolosuhteet huomiioon ottaen.

Vaikka yhteiskuntapoliittisesti on nyt tarpeen keventää kuntiin kohdistuvaa ohjausta ja purkaa aikaisempi menoja lisäävä valtionosuusautomaatti, on jatkossakin tarpeen säilyttää maan hallituksella ja eduskunnalla riittävät valmiudet vastata peruspalvelujen toimivuudesta koko maassa. Tämä edellyttää nykyisten valtakunnallisten suunnitelmien uudistamista tavoitteellisemmiksi ja tavoitteiden toteutumisen riittävää seuranta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittaen eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen,

että hallitus ryhtyisi kiireesti toimenpiteisiin valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi ja valtion kuntiin suuntautuvan normituksen vähentämiseksi.

Helsingissä 19 päivänä huhtikuuta 1991

Kari Urpilainen
Matti Vähänäkki

Kari Rajamäki
Marjatta Vehkaoja